

รูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามหลักทฤษฎีในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน

The Model of Consciousness Development for Personnel in Provincial Administrative Organizational Action with Dewathamma for Forest Conservation in Upper-Southern

ปิ่นอนงค์ วงศ์ธนาศรี*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วิเคราะห์สถานการณ์จิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน และ 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน โดยเลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยโดยผสมผสานวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 9 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และ 2) แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร รวมทั้งสิ้น 259 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเชิงชั้นตามอัตราส่วน และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. การสำรวจสถานการณ์จิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน โดยภาพรวมของการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ค่าเฉลี่ย 2.51 ทั้งด้านโทษของการทำลายป่า อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.52 ด้านกฎแห่งกรรม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.27 และด้านการพัฒนาจิตสำนึก อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.51

2. รูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน คือ CSR MODEL ได้แก่ 1) C ย่อมาจาก Collective Consciousness อยู่ในโครงสร้างส่วนบน

*สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ของรูปแบบ หมายถึง จิตสำนึกร่วมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรม ในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน โดยมีการกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ป่า (Zoning) ตรงตามหลักทฤษฎีธรรม ในด้านทฤษฎี หรือความละเอียดต่อบาย 2) S ย่อมาจาก Sustainable Growth อยู่ในโครงสร้างจุดศูนย์กลางของรูปแบบ หมายถึง การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในที่นี้ หมายถึง การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าตามหลักทฤษฎีธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน ทั้งตามหลักทฤษฎี และตามหลักโธตตปปะ หมายถึง การเกรงกลัวต่อบายจากโครงสร้างส่วนบนและส่วนล่าง นำไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) R ย่อมาจาก Responsibility อยู่ในโครงสร้างส่วนล่างของรูปแบบ หมายถึง ความรับผิดชอบของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการของบุคลากรในการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่า ตรงตามหลักทฤษฎีธรรมในด้านโธตตปปะ หรือความเกรงกลัวต่อบาย

3. การประเมินผลรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ตอนบน ตามรูปแบบ CSR MODEL นั้น มีความเหมาะสมทั้งในด้านโครงสร้าง เนื้อหา และกระบวนการที่มีความครอบคลุมองค์ประกอบตามหลักทฤษฎีธรรม ทั้งด้านโทษของการทำลายป่า ด้านกฎแห่งกรรม และด้านการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด

คำสำคัญ: การพัฒนาจิตสำนึก หลักทฤษฎีธรรม การอนุรักษ์ป่า

Abstract

The purposes of this research were to study: 1) to analyze the situation of personnel consciousness in Provincial Administrative Organization with Dewathamma for Forest Conservation in Upper-Southern., 2) to create the model of consciousness development for personnel in Provincial Administrative Organization with

Dewathamma for Forest Conservation in Upper-Southern and 3) to evaluate the model of consciousness development for personnel in Provincial Administrative Organization with Dewathamma for Forest Conservation in Upper-Southern. The selected area is Krabi provincial administrative organization. Research methodology by used mixed methodologies of quantitative and qualitative research. Used by the main qualitative research methodology, Key informants by using in-depth interview for 9 persons and 6 persons for focus group discussion. The research instruments were 1) Structured-Interview form and 2) focus group discussion form. Data were analyzed by content analysis. And in quantitative research population was total for 259 persons. Sample size was 15 persons. Sampling Method was Proportional Stratified Sampling and Sample Random Sampling. The research instruments were structured-questionnaire. The data were analyzed by using computer software package. the statistics used in data analysis were average and standard deviation.

The results were as follows:

1. The consciousness development for personnel in Provincial Administrative Organization with Dewathamma for Forest Conservation in Upper-Southern by overall is in the low level in average 2.51, the punishment of deforestation is in the low level in average 2.52, reciprocal deeds is in the low level in average 2.27 and the consciousness development is in the low level in average 2.57.
2. The model of consciousness development for personnel in Provincial Administrative Organization with Dewathamma for Forest Conservation in Upper-Southern is called "CSR MODEL"

The Letter “C” is called Collective Consciousness is in the upper structure of the model which is Collective Consciousness of personnel in Provincial Administrative Organization with Dewathamma for Forest Conservation in Upper-Southern with setting the conservative zoning for personnel (Zoning). It is relevant to Dewathamma of shamed of sin. The Letter “S” is called Sustainable Growth is in the center structure of the model which is the consciousness development for personnel in Provincial Administrative Organization with Dewathamma both of shamed of sin and feared of sin for Forest Conservation in Upper-Southern. It is collective from upper and lower structure which go to the ultimate goal that is Sustainable Growth. The Letter “R” is called Responsibility is in the lower structure of the model which is the responsible of the personnel in Provincial Administrative Organization with Dewathamma for Forest Conservation in Upper-Southern with workshop for develop the consciousness of personnel for Forest Conservation. It is relevant to Dewathamma of feared of sin

3. The evaluation for the model of consciousness development for personnel in Provincial Administrative Organization with Dewathamma for Forest Conservation in Upper-Southern found that appropriate in structure, contents and processes.

Keywords: Consciousness Development, Dewathamma, Forest Conservation

บทนำ

“ให้รักษาป่าให้มากที่สุด อย่าทำลายป่าเพราะว่ามนุษย์นี้ถ้าไม่มีป่าซึ่งเป็นทรัพยากรของโลก ป่าและสัตว์ป่า

แล้วชีวิตของคนเราจะไม่สมกับเป็นชีวิตคนเลยมันแห้งแล้ง “พระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ 11 สิงหาคม 2526 (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2546: 36) จากพระราชดำรัสดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ด้านที่ 6 ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนข้อ 6.1 การอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ 2555-2559) ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 3 การอนุรักษ์เสริมสร้างและพัฒนาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลยุทธ์การวิจัยที่ 1 ด้านบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนตามแผนงานวิจัยที่ 1.6 การวิจัยเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2555: 24) และยังสอดคล้องกับกลุ่มเรื่องวิจัยที่ควรมุ่งเน้นตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ 2555-2559) กลุ่มเรื่องวิจัยที่ควรมุ่งเน้นกลุ่มที่ 8 ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2555: 32) รวมถึงกรอบของนโยบายรัฐบาลระยะการบริหาร 4 ปี ของรัฐบาลด้านนโยบายที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร, 2554: 34)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์การวิจัยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ช่วงปี พ.ศ 2554-2559 กลยุทธ์ที่ 4 มุ่งสร้างและประสานเครือข่ายการทำงานวิจัยกับสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนางานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ให้มีการนำหลักการของศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสังคมให้เกิดสันติสุข (สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554: 10) รวมถึงความสอดคล้องกับ สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้ ในลักษณะพื้นที่ความรับผิดชอบลำดับที่

66-75 ครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้จำนวนเนื้อที่ในความรับผิดชอบรวม 511,549.83 (ตารางกิโลเมตร) จำนวนไร่รวม 319,718642.50 ไร่ จำนวนพื้นที่ป่ารวม 107,240,573.75 ไร่ ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ 33.54% (กรมป่าไม้, 2554 (ออนไลน์)) และที่สำคัญสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดหมวด 4 มาตรา 45 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด (7) คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานราชกิจจานุเบกษา, 2540: 17)

การอนุรักษ์ป่าเป็นแนวทางสำคัญยิ่งต่อการรักษาผืนป่าให้คงอยู่ เพราะปัจจุบันนี้ป่าลดลงอย่างมาก สำหรับในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต นครศรีธรรมราช และกระบี่ มีปัญหาการลดลงของป่าเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบุกรุกและการทำลายป่าไม้ ดังเช่น 1) ปัญหาการทำลายป่าพรุควนเคร็งที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วย 4 อำเภอ คือ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอชะอวด และอำเภอร่อนพิบูลย์ เนื้อที่โดยประมาณ 20,000 ไร่ 2) ปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติสิรินาถ เรื่องการออกเอกสารสิทธิที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติจำนวน 10 แปลง เป็นการบุกรุกเพื่อไปสร้างโรงแรม รีสอร์ท บ้านพักตากอากาศที่จังหวัดภูเก็ต 3) ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนเขาแพง ป่าต้นน้ำ โดยเฉพาะป่าน้ำตกธารเรือ ป่าน้ำตกหินลาดซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำนวนเนื้อที่ประมาณ 23,000 ไร่ ที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือ 4) ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าราชินี เขตอุทยานแห่งชาติพนมเบญจา ครอบคลุมพื้นที่อำเภออ่าวลึก อำเภอเมือง และอำเภอพนม จังหวัดกระบี่ รวมเนื้อที่ 31,325 ไร่ เป็นต้น

การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น จึงต้องเริ่มจากการพัฒนาจิตสำนึกให้กับบุคคลให้เกิดความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำบาป หรือในกรณีนี้คือการละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำลายป่า ซึ่งจะส่งผลกระทบทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้บัญญัติถึงหลักเทวธรรมตามพระไตรปิฎก เล่มที่ 27

พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 19 ขุททกนิกาย ชาดก ภาค 1 เทวธรรมชาดกว่าด้วยธรรมของเทวดา กล่าวไว้ว่า “สัปบุรุษผู้สงบระงับ ประกอบด้วยหิริและโอตตปปะ ตั้งมั่นอยู่ในธรรมอันขาว ท่านเรียกว่าผู้มีธรรมของเทวดาในโลก” (ขุ. ชา. 27/ 6 /2) หลักเทวธรรมจึงประกอบไปด้วยหลักหิริและโอตตปปะ หิริ อันมีสมุฏฐานภายใน หมายถึงความละอายต่อบาป ยังหิริให้เข้าไปในจิต ไม่กระทำความชั่วด้วยตน ด้วยจิตที่ละเอียดใจแก่การกระทำของตนเอง และ โอตตปปะชื่อว่า มีสมุฏฐานภายนอก หมายถึงความเกรงกลัวต่อบาป ย่อมไม่กระทำความปกรรม เพราะเกรงกลัวภัยที่จะเกิดขึ้นกับตน หรือได้รับการติเตียนจากสังคม เป็นต้น การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าตามหลักเทวธรรมจึงเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรของท้องถิ่นได้มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำในการทำลายป่า ไม่ว่าจะโดยการกระทำโดยตรงหรือการกระทำโดยอ้อมก็ตาม การอนุรักษ์ป่านอกจากจะเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแล้ว การสร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากรของท้องถิ่นย่อมที่จะสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นในระยะยาวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของปัญหาการทำลายป่าและต้องการที่จะลดปัญหาดังกล่าวโดยจะศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักเทวธรรมในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน” ในการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อเป็นกรอบแนวทางขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์จิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักเทวธรรมในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน

2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน

3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาสถานการณ์จิตสำนึกของบุคลากรที่เป็นทั้งข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ และลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ โดย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ จำนวน 259 คน ประกอบด้วย ข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ จำนวน 105 คน พนักงานราชการจำนวน 12 คน พนักงานลูกจ้างจำนวน 126 คน และ ลูกจ้างประจำ จำนวน 16 คน กลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรทาโร ยามาเน่ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเชิงชั้นตามอัตราส่วน (Proportional Stratified Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ จำนวน 6 คน พนักงานราชการ จำนวน 1 คน พนักงานลูกจ้าง จำนวน 7 คน และ ลูกจ้างประจำ จำนวน 1 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่การวิจัยภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการสร้างรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ในการอนุรักษ์ป่า และการ

สนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลการวิเคราะห์การพัฒนาจิตสำนึกตามหลักทฤษฎีธรรม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ตอนบน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลโดยภาพรวมของสถานการณ์จิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่าของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ตอนบน พบว่า โดยภาพรวมของการการพัฒนาจิตสำนึกตามหลักทฤษฎีธรรม ในการอนุรักษ์ป่าของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ตอนบน อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 2.51)ทั้งด้านโทษของการทำลายป่า (ค่าเฉลี่ย 2.52) ด้านกฎแห่งกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.27) และด้านการพัฒนาจิตสำนึก (ค่าเฉลี่ย 2.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านโทษของการทำลายป่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.52 โดยด้านที่น้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการกระตุ้นจิตสำนึกของผู้อื่นไม่ให้ทำลายป่าไม่เพราะจะส่งผลเสียต่อระบบนิเวศและการดำเนินชีวิตในอนาคต มีค่าเฉลี่ย 1.70 มีการรับรู้ในคุณค่าของป่าไม้ และโทษของการทำลายป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย 2.45 มีส่วนร่วมในการจัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์โทษของการทำลายทรัพยากรป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย 2.50 และมีความรู้ในเรื่องของโทษของการทำลายทรัพยากรป่าไม้และใส่ใจต่อการดูแลรักษาป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย 3.45

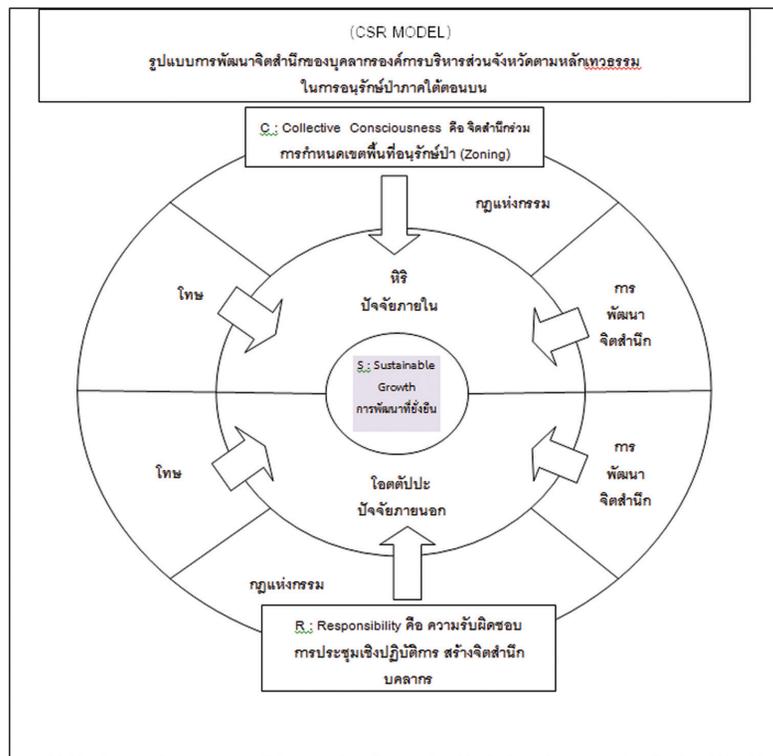
ด้านกฎแห่งกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.27 ตระหนักในผลของการทำลายทรัพยากรป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย 1.78 รับรู้ในผลการกระทำของการบุกรุก

ป่าไม้เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเองที่จะส่งผลร้ายต่อตนเองในอนาคต มีค่าเฉลี่ย 2.35 สร้างนิสัยของการอนุรักษ์ป่า เพื่อรักษาธรรมชาติ เพราะเชื่อว่าธรรมชาติจะปกป้องเรา มีค่าเฉลี่ย 2.43 เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าอย่างต่อเนื่องเพื่อชดเชยในส่วนการกระทำที่เป็นการทำลายป่า มีค่าเฉลี่ย 2.52

ด้านการพัฒนาจิตสำนึก โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.51 โดยการมีส่วนร่วมในการจัดทำป้ายรณรงค์ภายในหน่วยงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.80 มีการแสดงออกในการเป็นแบบอย่างที่ดีของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย 2.00 มีการส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานมีจิตสำนึกที่ดี

ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีค่าเฉลี่ย 2.34 มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าไม้ 2.51 มีส่วนร่วมในการจัดโครงการและกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.20

ส่วนที่ 2 รูปแบบของการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน จากข้อมูลจากการสำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรม ในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน ได้รูปแบบ CSR MODEL ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วยหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน

จากรูปแบบข้างต้นที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนี้ เรียกว่า CSR MODEL หรือรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรม ในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน โดยอธิบายได้ดังนี้

โครงสร้างของ CSR MODEL

ตามรูปแบบ CSR MODEL ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างโดยแบ่งเส้นของวงกลมออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนบน จะเป็นการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน ด้านทิว ซึ่งจะเป็นปัจจัยภายในบุคคล หมายถึง ความละเอียดรอบคอบ ใน 3 องค์ประกอบ คือ ด้านโทษของการทำลายป่า ด้านกฎแห่งกรรม และด้านการพัฒนาจิตสำนึก โดยมีการสร้างจิตสำนึกร่วม หรือ Collective Consciousness และส่วนล่าง จะเป็นการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน ด้านโอตตปะปะ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกบุคคล หมายถึง ความเกรงกลัวต่อบาป ใน 3 องค์ประกอบ คือ ด้านโทษของการทำลายป่า ด้านกฎแห่งกรรม และด้านการพัฒนาจิตสำนึก โดยมีการสร้างความรับผิดชอบในการมีจิตสำนึกของอนุรักษ์ป่า หรือ Responsibility และในส่วนตรงกลางเส้นวงกลม คือการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Growth ซึ่งเกิดจากปัจจัยจากส่วนบนและส่วนล่างของวงกลม ที่ถูกดึงเข้าสู่จุดศูนย์กลาง อันเป็นเป้าหมายสูงสุด CSR MODEL จึงกำหนดให้ S อยู่ตรงกลาง อันเกิดจาก C และ R โดยเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมือนกับแม่เหล็กที่ดึงดูดปัจจัยต่างๆ ไว้ที่จุดศูนย์กลางของแม่เหล็ก และ นอกจากนี้ CSR ยังมีความสอดคล้องกับคำที่เรารู้จักกันดี ในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ Corporate Social Responsibility ซึ่งในรูปแบบ CSR MODEL ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีนัยยะที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม แต่เป็นขององค์กรรัฐในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะไม่ได้เป็นหน้าที่หลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม แต่เป็นสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญอย่างมาก ดังนั้น จึงทำให้ CSR

MODEL มีจุดเด่นในด้านภาษาที่สามารถสื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย แม้ว่าจะมีรายละเอียดของตัวอักษรที่แตกต่างไปบ้างกับหลักการแท้จริงของ CSR แต่ก็สร้างความหมายที่ดีให้กับรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา

C ย่อมาจาก Collective Consciousness หมายถึงจิตสำนึกร่วม ในที่นี้ หมายถึงจิตสำนึกร่วมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรม ในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน ตรงตามหลักทฤษฎีธรรม ในด้านทิว หรือความละเอียดรอบคอบ หากบุคลากรมีจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ป่า หรือมีส่วนสำคัญในการเป็นเจ้าของแล้ว ก็จะมีจิตสำนึกละเอียดรอบคอบ หรือการทำลายป่า เพราะจะละเอียดแก่ใจตนเองในการทำลายทรัพย์สินสมบัติของตนเอง

S ย่อมาจาก Sustainable Growth หมายถึง การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในที่นี้ หมายถึง การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าตามหลักทฤษฎีธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน ทั้งตามหลักทิว หมายถึง การละเอียดรอบคอบ และตามหลักโอตตปะปะ หมายถึง การเกรงกลัวต่อบาป จะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

R ย่อมาจาก Responsibility หมายถึง ความรับผิดชอบ ในที่นี้ หมายถึง ความรับผิดชอบต่อบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน ตรงตามหลักทฤษฎีธรรม ในด้านโอตตปะปะหรือความเกรงกลัวต่อบาป หากบุคลากรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่ออนุรักษ์ป่า ก็จะมีจิตสำนึกในด้านความรับผิดชอบต่ออนุรักษ์ป่า และไม่กล้าทำบาป เพราะเกรงกลัวว่าผลกระทบจะเกิดขึ้นแก่ตนและส่วนรวม

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลของสถานการณ์จิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบน

ผลจากการสำรวจข้อมูลด้านสถานภาพจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน โดยภาพรวมของการพัฒนาจิตสำนึกตามหลักทฤษฎีธรรม ในการอนุรักษ์ป่าของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ตอนบนอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ค่าเฉลี่ย 2.51 ทั้งด้านโทษของการทำลายป่า ด้านกฎแห่งกรรม และด้านการพัฒนาจิตสำนึก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของจิตสำนึกของการอนุรักษ์ป่าอย่างจริงจัง เนื่องจากไม่ได้เป็นบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง ทั้งนี้อาจจะเป็นด้วยเหตุผลที่สอดคล้องกับข้อมูลของการสัมภาษณ์จากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่โดยส่วนใหญ่ ที่กล่าวว่า ไม่ใช่อำนาจหน้าที่โดยตรงขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ป่า หรือการใช้อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้กำหนดให้เป็นบทบาทหน้าที่ของกองป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ดังนั้น บุคลากรในส่วนงานอื่นๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต่างดำเนินงานในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบตามภารกิจประจำของแต่ละบุคคล จึงสะท้อนผลในด้านจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่ในระดับน้อย อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาได้สอดคล้องกับรายงานสรุปผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ตั้งแต่ปี 2555-2557 ว่าปัญหาการทำลายป่าเกิดขึ้นจากการขาดจิตสำนึกของบุคคลหรือกลุ่มคนบางกลุ่ม และสอดคล้องกับข้อมูลของกรมป่าไม้ ที่มีการรายงานข้อมูลของปี 2555-2557 ในเรื่องการลดลงของป่าโดยเฉพาะป่าในพื้นที่จังหวัดกระบี่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทอน เหลือมมะไลสี (2549) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาป่าต้นน้ำเขาสัตต บ้านทุ่งเสียด เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่พบว่าการสร้างจิตสำนึกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากร และสร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยการกั้นเขตแนวป่าอนุรักษ์ ตั้งกฎกติกาในการใช้ประโยชน์ การทำป้ายห้ามลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและล่าสัตว์ป่า หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามที่ชุมชนได้กำหนดร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณะ จันทร์ปรารถ (2549) เรื่อง ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน ตำบลลิเล็ด อำเภอบึงนาราง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พบว่ายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนตำบลลิเล็ดสามารถกระทำได้โดยการปักแนวเขตป่าชายเลนและกำหนด

ส่วนที่ 2 ผลของรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรมในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน

การสร้างจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีธรรม ในการอนุรักษ์ป่าภาคใต้ตอนบนตามรูปแบบ CSR MODEL อาจเป็นเพราะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีระดับจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าในระดับที่น้อย ขาดจิตสำนึกร่วมของการอนุรักษ์ป่า การกำหนดจิตสำนึกร่วมของการอนุรักษ์ป่า Collective Consciousness ตามหลักทฤษฎีธรรม ในด้านทฤษฎี หรือความละเอียดต่อบาป โดยการกำหนดเขตพื้นที่การอนุรักษ์ป่า (Zoning) ให้กับบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้กับบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้เกิดทฤษฎีหรือความละเอียดต่อบาปนั้น จะช่วยพัฒนาจิตสำนึกร่วมของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการอนุรักษ์ป่า ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องจิตสำนึกของการอนุรักษ์ป่าของ เกษม จันทรแก้ว (2547) ที่กล่าวถึง การกำหนดเขตพื้นที่ในการอนุรักษ์ป่าว่าเป็นแนวทางสำคัญของการอนุรักษ์ป่าเพื่อการแบ่งเขตให้ชัดเจน เพื่อให้การอนุรักษ์ป่าได้ผล เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของสุนทอน เหลือมมะไลสี (2549) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาป่าต้นน้ำเขาสัตต บ้านทุ่งเสียด เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่พบว่าการสร้างจิตสำนึกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากร และสร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยการกั้นเขตแนวป่าอนุรักษ์ ตั้งกฎกติกาในการใช้ประโยชน์ การทำป้ายห้ามลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและล่าสัตว์ป่า หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามที่ชุมชนได้กำหนดร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณะ จันทร์ปรารถ (2549) เรื่อง ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน ตำบลลิเล็ด อำเภอบึงนาราง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พบว่ายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนตำบลลิเล็ดสามารถกระทำได้โดยการปักแนวเขตป่าชายเลนและกำหนด

บทลงโทษผู้กระทำผิดบุกรุกทำลายป่าชายเลน

ในส่วนของความรับผิดชอบ ในที่นี้ หมายถึง ความรับผิดชอบของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน ตรงตามหลักทฤษฎี ในด้านโอตตัมปะ หรือความเกรงกลัวต่อบาป โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทอน เหลือมมะไลลี (2549) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาป่าต้นน้ำเซเล็ด บ้านทุ่งเสียด เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่พบว่าประชาชนเริ่มมีความตื่นตัวในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำตั้งแต่ที่เจ้าหน้าที่ได้รับการอบรม การให้ความรู้กับผู้นำชุมชน และผู้นำชุมชนได้เผยแพร่ความรู้ต่อประชาชนให้มีจิตสำนึกและเกิดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ และรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณะ จันทรปรารงค์ (2549) เรื่อง ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน ตำบลลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พบว่ายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน ตำบลลีเล็ดสามารถกระทำได้โดยการฝึกอบรมให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ส่วนที่ 3 ผลของการประเมินรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามหลักทฤษฎีในการอนุรักษ์ป่า ภาคใต้ตอนบน

จากผลของการสนทนากลุ่มของผู้บริหารและข้าราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ พบว่า มีการประเมินรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคใต้ตอนบนที่ผู้วิจัยเสนอตามรูปแบบ CSR MODEL นั้น มีความเหมาะสมทั้งในด้านโครงสร้าง เนื้อหา และกระบวนการ ที่มีความครอบคลุมองค์ประกอบทั้งด้านโทษของการทำลายป่า ด้านกฎแห่งกรรม และด้านการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทั้งในด้านการกำหนดจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ป่า (C : Collective Consciousness)

โดยการกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ป่า (Zoning) ให้กับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มีความละเอียดรอบาปของการทำลายป่า และการสร้างความรับผิดชอบ (R : Responsibility) ในการอนุรักษ์ป่าโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้มีความเกรงกลัวต่อบาปของการทำลายป่า ทั้งนี้ผลจากการสนทนากลุ่ม นับว่าเป็นก้าวใหม่สำหรับการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรของท้องถิ่นในการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่ออนุรักษ์ป่าอย่างจริงจัง เพื่อผลประโยชน์ต่อลูกหลานในอนาคต และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งได้มีการกำหนดแนวนโยบายเพื่อการพัฒนาจิตสำนึกของบุคลากรตาม CSR MODEL นี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (S : Sustainable Growth) สอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลของธนาคารโลก (World Bank, 2015 (online)) ในเรื่องของกลไกในการใช้อำนาจรัฐเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และตรงกับแนวคิดของไฮเด็น (Hyden, 1992: 7 cited in Kjear, 2004: 164) ในเรื่องธรรมาภิบาลเกี่ยวกับการปกครองที่มีหลักความรับผิดชอบต่อ หลักการตรวจสอบสาธารณะ (Accountability) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในทางวิชาการ

ควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย เพราะการบังคับใช้กฎหมายเป็นอำนาจของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (อส.) กรมป่าไม้ (ปม.) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (กช.) กรมทรัพยากรธรณี (กธ.)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การสร้างรูปแบบการบูรณาการการทำงานขององค์กรส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่า และองค์กรส่วนท้องถิ่นในการสร้างจิตสำนึกร่วมของการอนุรักษ์ป่า เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ป่า

บรรณานุกรม

- เกษม จันทร์แก้ว. (2547). **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กฤษณะ จันทร์ปรำงค์ (2549) **ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน ตำบลลีเล็ด อำเภอบึงพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2546). **สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด. ยิงลักษณ์ ชินวัตร. (2554). **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันอังคาร ที่ 23 สิงหาคม 2554**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- รายงานผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ (2555-2557)
- ศูนย์สารสนเทศ กรมป่าไม้. (2555). “**สถิติคดี การกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ ปีงบประมาณ 2555**”, 4 มกราคม 2555, <http://58.181.198.122/55/lawsuit_detail.aspx?id=2555> (30 กันยายน 2555).
- สถาบันวิจัยญาณสังวร. (2554). **แผนกลยุทธ์การวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ช่วงปี พ.ศ 2554-2559**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุนทอน เหลือมมะไลสี. (2549). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาป่าต้นน้ำเขาสีต บ้านทุ่งเสียด เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. (2555). **นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานราชกิจจานุเบกษา. (2540). **พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ 2540**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้. (2554). “**Source : Forest Land Management Bureau**”, 8 มีนาคม 2554, <58.181.198.122/Content/file/stat2554/ebook2554.pdf>.
- สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้. (2556). **พื้นที่ป่าไม้แยกรายจังหวัด พ.ศ. 2556**. 7 กรกฎาคม 2557, <http://forestinfo.forest.go.th/Content/file/stat2556/Table%202.pdf>
- สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้. (2554). **สถิติการบุกรุกพื้นที่ป่า พ.ศ. 2554**. 7 กรกฎาคม 2557, [http://forestinfo.forest.go.th/Content/ file/stat2555/Table3.pdf](http://forestinfo.forest.go.th/Content/file/stat2555/Table3.pdf)
- Kjear. (2004). **Key concepts Governance**. Great British: MPG Books Group.
- World Bank. (2015). **Governance**. Retrived 20 January, from <http://worldbank.org/>